

Recenzja pracy doktorskiej mgr Patrycji Cygan „Wymiary tożsamości i poglądy społeczno-polityczne samorządowej elity Krakowa”, Kraków 2018, ss. 331

Recenzowana praca pozostaje w głównym obszarze moich zainteresowań badawczych – problematyka modeli administracji samorządowej. Mgr Patrycja Cygan omawia kwestie funkcjonowania jednostek pomocniczych miasta Krakowa poprzez pryzmat tożsamości i poglądów na istotne kwestie społeczne i polityczne radnych dzielnic. Co prawda zagadnienie organizacji i funkcjonowania systemu administracyjnego oraz dalszego jego rozwoju jest wdzięcznym tematem dla opracowań z zakresu nauki o polityce i nauk prawnych, ale wielka dynamika zmian w przedmiotowym zakresie oraz nowatorskie ujęcie zaproponowane przez Doktorantkę powoduje, iż prace te nie powielają (z reguły) dotychczasowej wiedzy politologicznej. Dodatkowo warto nadmienić sprofilowanie pracy doktorskiej na kwestie tożsamościowe radnych i zaprezentowanie ich poglądów na węzłowe kwestie z zakresu spraw społeczno-politycznych. Należy odnotować, iż recenzowana praca również jest nowatorska i wprowadza wiele nowych wątków do badań nad funkcjonowaniem samorządów wielkomiejskich, a szczególnie w kontekście ich jednostek pomocniczych.

Praca jest dość zwarta, liczy wraz z bibliografią oraz załącznikami – ponad 310 stron. Konstrukcja pracy wydaje się być prawidłowa. Rozdziały są skonstruowane w sposób symetryczny, jedynie rozdział czwarty i piąty

(odpowiednio 22 i 28 stron) na tle pozostałych wydają się zbyt krótkie, być może wynika to z prezentowania w nich wyników ankiet. Można było ewentualnie rozważyć połączenie wspomnianych obu części pracy w jeden - bardziej obszerniejszy- rozdział. Pozostałe rozdziały- tzn. pierwszy, drugi oraz trzeci natomiast są skonstruowane w miarę symetrycznie. Układ poszczególnych rozdziałów - co należy szczególnie podkreślić w tym miejscu - wynika z założeń chronologiczno-problemowych. Rozdziały wieńczą stosowne podsumowania i miejsce na wnioski ogólne.

Autorka dokonała podziału monografii na pięć zasadniczych rozdziałów. W pierwszym omówione zostały kwestie węzłowych - zdaniem Doktorantki - zagadnień poszukiwanie tożsamości i elit w kontekście metodologiczno-definicyjnym. Rozdział liczy 46 stron. Przedmiotem zainteresowania były zagadnienia elit politycznych jako przedmiotu badań z zakresu nauk społecznych; zagadnienie tożsamości i jej znaczenia we współczesnym porządku światowym i instytucjonalnym oraz wybrane teorie elit w ujęciu ewolucyjnym i problemowym. Nadmienić należy, iż przywołano w nim reprezentatywną literaturę przedmiotu. Struktura pojęciowa jest opanowana na dość wysokim poziomie, choć w recenzowanym rozdziale zdarzają się pewne uproszczenia w opiniach i prezentowanych sądach. Drugi rozdział- zawierający 51 stron- został poświęcony kwestiom uwarunkowań instytucjonalnym, politycznym i społecznym samorządu miejskiego Stołecznego Krakowa, z dość szerokim oraz pogłębionym ujęciem kwestii jego jednostek pomocniczych w charakterze dzielnic. Poddano analizie możliwe modele funkcjonowania miejskich jednostek pomocniczych. Uwaga Doktorantki została równocześnie skupiona na funkcjonowaniu ugrupowań politycznych w środowisku lokalnym i ich wpływu na lokalne sceny polityczne. Jest to szczególnie godne uwagi, bowiem od 1994 roku (druga kadencja samorządu), co wynikało z procesu pluralizacji polskiej sceny politycznej, rozpoczął się postępujący nacisk

lokalnych i regionalnych struktur partyjnych na struktury samorządowe. Omówiono dość szczegółowo i rzetelnie regulacje ustawowe i pochodzące z aktów niższego rzędu - prawa miejscowego (Statutu Miasta, Statutu Dzielnicy). Rozdział kolejny – jak już wskazano – liczy blisko 62 strony i został poświęcony charakterystyce samorządowej elity miejskiej Krakowa ze względu na dwa podstawowe kryteria: społeczne i demograficzne. W tym rozdziale omówione zostały podstawowe cechy demograficzne radnych poszczególnych badanych jednostek lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji materialnej oraz wykształcenia radnych oraz ich aktywności zawodowej. Czwarty rozdział (liczący 22 strony) analizuje merytorycznie zagadnienie kluczowe dla recenzowanej rozprawy doktorskiej – uwarunkowania kariery zawodowej i społeczno-politycznej na podstawie przedstawionych wyników badań ankietowych. Ukazano kwestie motywacji poszczególnych radnych w kierunku zaangażowania się w działalność samorządową, rodzaje karier do elity samorządowej – na przykładzie modelu „społecznika” charakterystycznej bardziej dla rad dzielnic i modelu „polityka” reprezentatywnego szczególnie na szczeblu samorządu ogólnomiejskiego. Godzi się odnotować dość wysoki poziom reprezentatywności prezentowanych wyników ankiet, stopień zwrotów ankiet mieści się pomiędzy 90, 48 % (Dzielnica XI Podgórze Duchackie) do 47, 62 % (Dzielnica I Stare Miasto) oraz 42, 86 % (Dzielnica XVI Bieńczyce). Ukazano najbardziej spektakularne kariery samorządców Krakowa (vide: członkowie rządu, ambasador, posłowie i senatorowie).

Praca poprzedzona jest wstępem rozciągającym się na 20 stronach. We wstępie znajdujemy wszystkie wymagane elementy przywoływanej części pracy – mamy szczegółowo zarysowane wprowadzenie do obszaru problemowego z szerokim odwołaniem do dotychczasowej literatury przedmiotu (odnoszącej się do kwestii elit i funkcjonowania samorządu miejskiego). Dodatkowo wskazano w sposób wyraźny motywy podjęcia tematu badawczego oraz problem

badawczy i szczegółowy cel rozprawy. Pewnym dysonansem jest brak wskazania hipotezy badawczej, ograniczono się zamiast tego do kilkunastu pytań badawczych. Są one- trzeba to wskazać w tym miejscu recenzji - konstruowane w sposób dociekliwy i zasadny. Szczegółowo zostały zakreślone ramy czasowe pracy ogranicza je siódma kadencja rad dzielnic i Rady Miasta Krakowa z lat 2014-2018. Cezury czasowe zostały ustalone rzetelnie i poprawnie – szczegółowo je uzasadniono we wstępie pracy. Należy jednakże wskazać, iż zastosowanie dłuższej perspektywy czasowej (dwie, trzy, cztery kadencje) dałoby bardziej rzetelne dane ankietowe. Pozwoliłoby to na ukazanie bardziej długofalowych tendencji w analizowanym środowisku samorządowym. Wydaje się to szczególnie wskazane np. z perspektywy czterech kadencji kierowania samorządem miejskim przez obecnego Prezydenta Miasta Krakowa (od listopada 2002 roku).

We wstępie szczegółową uwagę zwrócono na kwestie orientacji badawczej i zastosowanej metodologii. Doktorantka uznała za stosowne sięgnięcie do czterech metod i technik badawczych –metoda komparatystyczna i techniki jakościowo-ilościowe: analiza danych zastanych, ankieta audytoryjna, wywiad kwestionariuszowy. Wybór omawianych metod i technik został dokładnie uzasadniony. Omówiono zasadność zastosowania metody ilościowej oraz jakościowej, posługując się odpowiednio dobranymi technikami badawczymi. Szkoda, iż nie odwołano się do metody historyczno-opisowej i instytucjonalno-prawnej. Pierwsza mogła posłużyć w celu ukazania ewolucji formowania się jednostek pomocniczych w Krakowie (np. od 1973 roku), a druga – na zmianę regulacji prawnych w przedmiotowym zakresie w omawianym okresie. Pewien niedosyt u Recenzenta sprawia nie dość precyzyjne odwołanie do literatury przedmiotu w zakresie ujęcia metodologicznego, opracowanie Andrzeja Chodubskiego, kluczowe (i chciałoby się powiedzieć –

klasyczne) na polskim rynku politologicznym, nie zostało wskazane we wstępie ani w bibliografii.

Zakończenie rozprawy rozmieszczone na dziewięciu stronach w sposób dość konkretny odnosi się do stawianych pytań szczegółowych, nie pozwala jednakże Doktorantowi na przedstawienie – w sposób szerszy - własnych sądów wywodząc je z prezentowanych uprzednio analiz. Rzuca się „w oczy” w analizowanym miejscu dysertacji brak wskazanych uprzednio hipotez naukowych pracy doktorskiej. Jest to bardziej syntetyczne streszczenie wcześniejszych wywodów mgr Patrycji Cygan. Taka konstrukcja zakończenia pozostawia uczucie „pewnego niedosytu” u Czytelnika i Recenzenta zarazem.

Autorka zgrabnie i wiarygodnie wskazała na wątek kluczowy i poboczne rozważań. Recenzowana praca może być umieszczona w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce, ale jest również pisana na pograniczu nauk socjologicznych (socjologia polityki). Należy podkreślić, iż omawiany doktorat nie jest tylko utworem czysto deskryptywnym (co najczęściej się zdarza w naukach społecznych oraz humanistycznych), ale do silnych jego stron należą elementy praktyczne. Szczególnie są one zauważalne w rozdziale trzecim, czwartym oraz piątym. Ten fragment dysertacji doktorskiej oceniam najwyżej. Świadczy on bowiem o sporych pokładach erudycyjnych Doktorantki, wystawiając jej w przedmiotowym zakresie bardzo pozytywne świadectwo.

Język wywodów jest dość przejrzysty, a zarazem dynamiczny. Najbardziej statyczny język opisu znajdujemy w drugim rozdziale, przy omawianiu kolejnych aktów normatywnych. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż Doktorantce udało się uniknąć żargonu publicystycznego, co stanowi istotną „wartość ujemną” w pracy naukowej, a szczególnie - awansowej. Przywoływane pytania badawcze na ogół znajdują potwierdzenie w podnoszonych argumentach. Mam jednakże kilka uwag formalnych odnoszących się do

prezentowanych wywodów. Po pierwsze: Doktorantka zamiennie posługuje się terminem „państwo” oraz „kraj”. Tymczasem w nauce o polityce nie stanowią one synonimów. Bardziej zasadne jest używanie tego pierwszego pojęcia wyrażającego „polityczną organizację społeczeństwa” oraz „podmiot w relacjach międzynarodowych”. Po drugie: jak na pracę omawiającą funkcjonowanie polskiego odrodzonego w 1990 roku samorządu miejskiego dziwi brak odwołania do prac tzw. „ojców założycieli” rangi: Jerzego Regulskiego (występuje jedynie drobne opracowanie wspomnieniowe z 2005 roku), Michała Kuleszy, Jerzego Stępnia czy Andrzeja Piekary. Brak również opracowania poświęconego samorządom miejskim pod redakcją Sylwestra Wróbla (por. *Samorząd miejski: zadania, instytucje, formy*, Poznań-Chorzów 2008), gdzie analizowano dość szczegółowo zagadnienie funkcjonowania dzielnic w miejskich strukturach władz lokalnych.

Po trzecie: Autorka odwołuje się do poglądów znanych politologów czy socjologów czasami z tzw. drugiego źródła, nie korzystając z prac oryginalnych, co powinno być w rozprawie doktorskiej pewnym standardem (por. przypis nr 177, nr 187, nr 202). Po czwarte: Doktorantka stosuje skróty, bardziej pasujące do urzędowych pism, a nie pracy naukowej, np. „wg” zamiast „według”. Jest to zapewne nawyk z wykonywanej pracy zawodowej, a nie uchodzi w pracy naukowej, szczególnie z zakresu nauk społecznych. Po piąte: praca by skorzystała na pewnym poszerzeniu analizy funkcjonowania jednostek pomocniczych poprzez uwzględnienie aspektu porównawczego z innymi polskimi ośrodkami miejskimi: np. Warszawa, Gdańsk, Wrocław czy Poznań. Można by wtedy uchwycić cechy szczegółowe dzielnic z punktu widzenia ogólnej tendencji i cechy charakterystyczne dla modelu administracyjnego Miasta Stołecznego Krakowa. Doktorantka w przedmiotowym kontekście tylko wspomniała o obligatoryjnym podziale na jednostki pomocnicze w przypadku Miasta Stołecznego Warszawy, wynikającym z regulacji ustawowych z marca

2002 roku. Szóste: Monografia by z pewnością zyskała na zaprezentowaniu nie tylko normatywnego ujęcia funkcjonowania dzielnic i samorządu ogólnomiejskiego, ale również na ukazaniu praktyki administracyjnej i społeczno-politycznej. W tym kontekście część odpowiedzi radnych z prezentowanej ankiety nie wzbudzała by takiego zaskoczenia – casus relacji Ratusz-dzielnice, wpływ ugrupowań politycznych na aspekty funkcjonowania administracji i władz samorządowych Krakowa.

Strona formalna pracy również nie budzi poważniejszych zastrzeżeń, Doktorantka często stosuje przypisy zarówno takie, w których odwołuje się do przywoływanej literatury, jak i te, w których zamieszcza dodatkowe informacje, niepasujące do głównego wątku prezentowanej analizy. Świadczą one o gruntownej wiedzy politologicznej mgr Patrycji Cygan, wystawiając jej w tym zakresie bardzo dobre świadectwo. Warto podać w tym miejscu, iż łączna liczba przypisów wynosi 431. Należy również odnotować staranność przy przygotowaniu licznych tabel i wykresów. Praca jest zakończona dwoma aneksami zawierającymi wykaz radnych dzielnic Królewskiego Miasta Krakowa siódmej kadencji (2014-2018) oraz radnych Miasta Krakowa (wspomnianej kadencji). Odrębny załącznik stanowi natomiast wzór kwestionariusza ankiety dedykowanej radnym zawierającej blisko 50 pytań oraz metryczkę badania.

Bibliografia zgromadzona i wykorzystana w rozprawie jest bardzo bogata i reprezentatywna dla analizowanego zagadnienia. Doktorantka zgromadziła liczne akty prawne (zarówno rangi ustawowej, jak i akty prawa miejscowego - liczne uchwały rady miejskiej), dokumenty, materiały o charakterze źródłowym, monografie i opracowania naukowe, rodzime, jak i zagraniczne. Obejmują one ponad 20 stron znormalizowanego druku. O staranności Doktorantki we wspomnianym zakresie świadczy również pogrupowanie bibliografii na kilka części merytorycznych –wedle wskazanego powyżej klucza problemowego. O

pewnych brakach w pozycjach bibliograficznych pozwoliłem sobie napisać już uprzednio, więc w tym miejscu nie rozwijam przedmiotowego wątku.

Powyższe uwagi krytyczne w niczym nie umniejszają wagi prezentowanej monografii naukowej. Jej Autorka – w zdecydowanej większości – sprostала podjętemu przedsięwzięciu, zaprezentowana analiza jest dojrzała i kompleksowa, uniknięto języka publicystycznego i rażących uogólnień. Elementy analizy i syntezy przeważają nad opisem. Szczególną wartością dodaną wynikającą z rozprawy jest szczegółowa ankieta dedykowana radnym dzielnic i radnym miejskim oraz wynikające z niej wnioski i refleksje. Zgodnie z ustawą z dnia 18 marca 2011 roku o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2011, nr 84, poz. 455) opowiadam się niniejszym za dopuszczeniem mgr Patrycję Cygan do dalszego etapu „procedury doktorskiej”.

Warszawa, dn. 29 marca 2019 roku